

УДК 811.161.2'373.46

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ ДАВНЬОГЕБРЕЙСЬКОГО АНТРОПОНІМІКОНУ НОВОЗАВІТНОГО ТЕКСТУ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКИХ НОВОЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДІВ СВЯТОГО ПИСЬМА)

Галина Тимошик

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра українського прикладного мовознавства
вул. Університетська, 1, ауд. 233, 79602 Львів, Україна
тел.: (80 322) 2394355*

Розглянуто антропонімікон біблійного тексту як цілісну систему, у якій окрему групу утворюють гебрійські імена. Досліджено, що давньогребрійський іменник є специфічним і має низку особливостей, що дають змогу упізнати й виокремити його серед розмаїття антропонімічних формул Новозавітного канону. Визначено, що у структурі новозавітного тексту гебрійські імена представлені фрагментарно й неповно.

Ключові слова: бібліонім, бібліантропонім, гебрійські антропоніми, давньогребрійська система найменувань.

В антроповимірі новозавітного тексту особливе місце належить давньогребрійському ономастикону. Давньогребрійські оніми через посередництво святописемних текстів проникали в мовно-культурний вимір усіх етноутворень європейського регіону. Цей вплив був не надто глибоким порівняно зі впливом античної культури, яка, експлікуючи в собі християнські цінності, репрезентувала один із векторів розвитку сучасного суспільства. Однак європейський цивілізаційний континуум не лише пізнав антропонімічний код гебрійської культури, а й перейняв чимало антропоелементів іменника давніх гебрійців, і це закономірно, адже, прийнявши постулати нового віровчення, неофіти, передусім, зобов'язані прийняти чимало інформації у мовно-культурне середовище [див. 1].

Найсуттєвіше гебрійський мовно-культурний вимір, що переважає у святописемному тексті (старозавітному, спорадично новозавітному), вплинув через систему найменувань. Гебрійський антропонімікон старозавітного, а особливо новозавітного текстів Святого Письма, разом з арамейським, давньогрецьким та латинським іменниками проникали в антропонімічні системи реципієнтів нового віровчення, однак не лише проникали, а витісняли собою автентичний фонд імен.

Особливість новозавітного давньогребрійського ономастикону полягає в тому, що він транскований у координати гелленомовної культури, яка стала ретранслятором гебрійського антропонімічного коду у світовиміри мов, якими перекладали Святе Письмо (Старозавітного чи Новозавітного Канону). Варто зазначити, що “єврейська й грецька культури глибоко переплелися в період раннього гелленізму” [22, с. 4]. Р. Кнопф зазначає, що: “Юдеї діаспори, так звані гелленісти, засвоїли всю повноту грецьких уявлень разом із грецькою світовою мовою, котра стала для них рідною” [8, с. 131].

Гебрійський бібліантропонімікон новозавітного тексту порівняно з іншими антропосистемами значно превалює. Незважаючи на кількісну перевагу, можемо

стверджувати, що в новозавітному тексті представлено незначний фрагмент давньогребейської антропосистеми початку нової ери. Однак цей фрагмент дає змогу в загальних рисах відтворити особливості побудови антропоформули, означити антропонімні преференції гебрейського етнокультурного утворення.

Давньогребейська система найменувань була предметом численних лінгвістичних студій українських та закордонних учених. Особливості давньогребейського іменника $\bar{\omega}$ репрезентували у своїх дослідженнях А. Торпусман [17], С. Штейнер [19], Е. Бікерман [22], Н. Коен [23], Дж. Навех [28], Е. Лавсан [25], М. Вільямс [30] та ін. У дослідженні апелюємо до численних лексикографічних джерел та електронних ресурсів, які допоможуть збагнути специфіку біблісантропонімів [2; 11; 12; 20; 21; 29] та ін.



1. Давньогребейська антропоформула в новозавітному тексті.

Ономастичний простір новозавітного тексту тривалий час перебував на периферії української лінгвістичної науки, а тому потребує окремого дослідження, яке б змогло проаналізувати етнокультурну природу біблієонімів; окреслити параметри місця біблієонімів у структурі святописемних текстів, зважаючи на мовно-культурні стереотипи авторів оригіналу та його жанрову специфіку; виявити сітку контекстуальних реалізацій біблієонімів і збагнути їхню специфіку; показати індивідуальні авторські підходи щодо трансформаційно-адаптивних механізмів, які супроводжують входження біблієонімів через перекладні тексти в ту чи іншу мовну культуру (беремо до уваги авторів новочасних перекладів Святого Письма українською мовою). “Незважаючи на те, – зазначає С. Штейнер, – що в очевидному і послідовному вигляді ономастична теорія в Біблії не сформована, з численних спогадів і конкретних фактів, що розкидані по всьому канонічному тексту, можна скласти достатньо певне уявлення про те, який комплекс асоціацій уміщувало ім’я для давніх євреїв” [19, с. 6].

Вивчення антропосистеми на певному синхронному зрізі дає змогу виявити окремі особливості її функціонування та визначити координати побутування, збагнути феномен антропонімного мислення гебрейського населення середземноморського регіону, що жили на перетині епох та експлікувати механізми “ономастичного мислення” (йдеться про так звані психологічні структури людини, які впливають на вибір імені [9]) давніх гебреїв.

Будь-яка система найменувань – складна онтологічна єдність, яка постійно розвивається, а отже, зазнає певних змін. Т. Мілевський зазначає: “Власні імена утворюють систему, яка вирізняється серед мовної системи певними рисами, і становить водночас частину традиції, що усталена в межах кожної спільноти” [27, с. 147].

Гебрейська антропоформула формувалася упродовж тривалого часу. Зрозуміло, що в новозавітному тексті подано лише фрагмент антропонімного корпусу давньогребейського мовно-культурного виміру, який усе ж допомагає простежити та збагнути особливості побудови й функціонування антропосистеми на окремому синхронному зрізі (на зорі християнської цивілізації) [26].

Структуру давньогребейського імені утворюють такі елементи: а) *власне ім'я*; б) *слово /B#“син”* [15, с. 320] (наприклад, $\text{Why}^r+k^{\wedge}z+/-B\# /n^j*ou^1 \rightarrow$  et^2 (ч.) \rightarrow 

¹Написання гебрейських імен відтворено за транскрипціями (транслітераціями), наявними в лексикографічних виданнях, та за івритомовним перекладом грекомовного оригіналу Нового Завіту:

→ до Іоана, Захарійного сина, (1а)³, до Йоана, Захарійного сина, (1б), Іванові, сину Захарія. (2), до Івана, сина Захарії, (3, 4) [Лк 3:2]⁴) і відповідно *tB*^“донька” [15, с. 56] (наприклад, *rv@a& hF@m^l= la@WnP=-tB^ hN`j^ <V* ht*y+h* hayb!n+ hV*a!w++* → ж.) → И була Анна пророчиця, дочка Фануїла, из роду Асирового (1а), І була Анна пророчиця, дочка Фануїлова, з роду Асирового (1б), Була й Анна пророчиця, дочка Фануїлова з племені Асирового (2), Була також і Анна, пророчиця, дочка Фануїла з покоління Асера (3), І була тут Анна – пророчиця, дочка Фануїла з роду Асира [Лк 2:36]; в) *im`я батька* (патронім – “найменування людини, утворене від імені чи прізвища батька чи предків по батьківській лінії” [13, с. 104]).

Другий елемент у давньогрецькій антропоформулі (/В#“син”, *tB*^“донька”) виконує радше роль гендерного ідентифікатора носія; його не інтерпретують як автономний елемент і зараховують до патроніма, тому структура найменування є двокомпонентною. Ідентифікація особи передбачала наявність цих елементів.

Однак цим перелік компонентів антропоформули давніх гебреїв не обмежувався. До структури давньогрецького найменування належали й інші елементи, адже: “Кожен індивід був нерозривно пов’язаний зі своєю великою сім’єю, родом чи племенем, і тому повне позначення складалося з власного імені, по батькові, назви великої батьківської сім’ї, назва роду і племені. Найменування роду належать до найважливішого пласту ономастичної лексики “тих народів, які її зберегли чи які можна реконструювати за різними додатковими джерелами... Родові імена належать до найдавнішого типу ономастичної лексики” [16, с. 28]. Вищою, відносно стабільною одиницею в найменуванні гебреїв є назва племені, чи “коліна” (*matte, shebet*).” [4, с. 352]. Наприклад, “давньоєврейські жреці, утворювали

h?djh tyrbh. Новый Завет по-еврейски и по-русски. The Society for distributing Hebrew Scriptures. – England, 1996.

²Для порівняння використовуємо оригінальний давньогрецький текст – The Greek New Testament. Fourth Revised edition by Barbara Aland, Kurt Aland, Matthew Black, Carlo M. Martini, Bruce M. Metzger, and Allen Wikgren. Fourth revised edition, 2nd print. Deutsche Bibelgesellschaft, D-Stuttgart, 1994.

³Для розрізнення новочасних україномовних перекладів Святого Письма Новозавітного Канону ми вводим нумерацію, яка ґрунтується на хронологічному принципі, відповідно до часу виконання перекладу: (1а) – Святе письмо Нового Завіту мовою русько-українською переклали вкупі П. А. Куліш і Др. И. Пулюй, Відень, 1871. – Печатано у Львові в друкарні Товариства шимени Шевченка, 1880; (1б) – Святе письмо Старого і Нового Завіту мовою русько-українською. Репринтне видання Нью Йорк, Лондон, 1930. Переклад П. О. Куліша, І. С. Левицького і д-ра І. Пулюя. – Союз біблійних товариств, USA, Sweden, 1991 (у статті аналізуємо обидві редакції Кулішевого перекладу, оскільки вони відрізняються одна від одної); (2) – Біблія або Книги Святого Письма Старого і Нового Заповіту із мови давньоєврейської й грецької на українську наново перекладена / Переклад І. Огієнко. – DruckhausGummersbach, West-Germany, 1988; (3) – Святе Письмо Старого та Нового Завіту / Перекл. з давньогрецької І. Хоменко-Плюта. United Bible Societies, 1990; (4) – Новый Завет Господа нашего Исуса Христа: 3 4-го повного перекладу Біблії / Перекл. з давньогрецької о. Рафаїл Турконяк. – К., 2000.

⁴У статті використовуємо усталені скорочення: Ап – Апокаліпсис; Гал – Послання ап. Павла до галатів; Дії – Дії св. апостолів; Д. в. – Давальний відмінок; Євр – Послання ап. Павла до євреїв; ж. – жіночий рід; Зн. в. – Знахідний відмінок; Ів – Євангеліє від Івана; 1 Ів – Перше послання ап. Івана; Лк – Євангеліє від Луки; мн. – множина; Мт – Євангеліє від Матвія; Мк – Євангеліє від Марка; 2 П – Друге соборне послання ап. Петра; Рим – Послання ап. Павла до римлян; Р. в. – Родовий відмінок; 1 Тим – Перше послання ап. Павла до Тимофія; 2 Тим – Друге послання ап. Павла до Тимофія; ч. – чоловічий рід; Юд – Послання ап. Юди; Як – Послання ап. Якова.

с. 485]. На думку Е. Лавсана, “єврейські імена відображають історичний досвід (знання) євреїв, що жили в різних країнах упродовж багатьох епох” [25].

У давніх гебреїв ім’я не лише ідентифікувало його носія. “Перш за все ім’я мало на меті адекватно описати особистість носія, – відзначає Є. Штейнер. – На першому рівні воно мало позначати певну особу і зробити її впізнаваною в суспільстві, при цьому не лише в людській спільноті, а й у світі духів” [19, с. 6].

Ще одним призначенням імені було певне побажання чи навіть пророцтво. Латинський вислів “Nomen est omen” – “ім’я є знаменням (omen – І. знак, знамення, прикмета, передвістя [10, с. 892])” – найточніше ідентифікує призначення імені для людей того часу, адже “називаючи дитину, її ніби передбачали певне майбутнє. В імені була накреслена програма її поведінки впродовж наступного життя... Ім’я, дане дитині, функціонально не було обмежене, звичайно, пророкуванням подій, що мали відбутися у її житті... Воно могло активно впливати на характер людини і навіть змушувало її діяти відповідно до семантики власного імені” [19, с. 7].

Отже, давньогрецький бібліантропонім вміщував “духовне передбачення батьків щодо майбутнього їх дитини”; “в інших випадках ім’я передбачало майбутні звершення чи які-небудь події”; як правило, ім’я відображало позитивну інформацію щодо майбутнього дитини, однак “у негативному аспекті воно вказувало на нещасливе життя” [5, с. 443].

Якщо ж людина не мала імені або ж втрачала його, то це означало, що вона переставала існувати: “Відсутність імені еквівалентна небуттю” [14, с. 162]. Тому “в біблійні часи побутувала думка про те, що якщо людина перестала бути тотожна своєму імені, необхідно було їх знову поєднати. Іншими словами, серйозні зміни в особистості чи в умовах життя могли спричинити зміну імені. Така практика зафіксована в Біблії неодноразово” [19, с. 7].

Явище перейменування відображає глибоке переосмислення ціннісних орієнтирів особистості, модифікацію (зміну) її статусу. “Неможливо по-справжньому оцінити сенс і значущість цієї події, не розуміючи важливості імені та його функції в давній близькосхідній культурі. Перш за все потрібно сказати, що ім’я було не просто вигідним засобом ототожнення особистості. Ім’я людини було тісно пов’язане зі самою сутністю її буття і складно перепліталось з її індивідуальністю” [14, с. 162].

Як зазначає М. Сарна, “на всьому Близькому Сході початок нової епохи чи нової державної політики, як правило, відзначався новим іменем, яке брав цар, відображаючи перемену, що з ним відбулася... Сам факт здобуття нового імені характеризує і навіть до певної міри зумовлює зміну долі людини. Усе залежить від того, з якими асоціаціями пов’язане нове ім’я. Інтерпретація імені “Авраам”, очевидно, ґрунтується на першопочатковому Божественному благословенні” [14, с. 163]. “Ім’я могли змінювати у випадку радикальної зміни життя людини (звичай під час проходження обряду ініціації, наприклад, під час отримання жрецьких чи царських повноважень. Дати людині ім’я міг тільки той, хто мав владу над його особистістю)” [7, с. 217].

У новозавітному бібліантропоніміконі відображена соціальна градація носіїв імен, адже “індикацією статусу людини часто є її ім’я” [6, с. 37]. Воно визначає “соціальні, культурні, а іноді й політичні” параметри побутування особистості [23]. Давньогрецький іменник новозавітного тексту теж вміщує ідентифікатори соціальної градації єврейського населення Середземномор’я: “Рабам і “захожим людям (чужинцям)” протистояли вільні, повноправні “мужі” (*iu*), вони ж – “місцеві жителі, громадяни” (*ezrah*), серед яких ... наявна майнова і соціальна диференціація,

що яскраво відображена у формулі: “проводирі Юди і проводирі Єрусалиму, сановники і священики і весь народ землі...” [4, с. 361].

“В імені було передбачено низку певних покажчиків особистісно-сімейного типу: індивідуальні характеристики людини, особливості її походження, суспільний статус, який вона займала за своїм народженням, а також ті чи інші обставини, що супроводжували її появу на світ, чи, скажімо, якісь епізоди з життя сім’ї в період її народження... зі слів Рахелі... [Бут 30:6–7]” [19, с. 7].

Варто наголосити на самому процесі найменування. У єврейській культурі вибір імені для новонародженого – справа надзвичайно відповідальна. Ізраїльтяни серйозно сприймали все, що було сказано чи що сталося в період народження дитини. На цьому ґрунтувався феномен найменування у давньоєврейській спільноті [29, с. 485]. Єврейська традиція має визначені правила, яких слід дотримуватися під час вибору імені. “Не називають дитину новим вигаданим іменем чи іменем лиходія і нечестивця. Давній звичай давати дітям імена близьких родичів, найчастіше дідуся чи бабусі, дядька чи тітки. Якщо батько дитини помер до народження, то хлопчика зазвичай називали іменем батька. Крім того, широко був розповсюджений звичай давати дітям імена праведників” [18].

Е. Штейнер зазначає: “Широко відома практика, яка побутує до цього часу, давати дітям імена дідусів і бабусь, що уже померли ... чи ще живих... У біблійні часи, навіпаки, повторення імен живих батьків усіяко намагалися уникати. В основі лежала ідея не просто увіковічнити ім’я, переносячи його від предка до нащадка. Наріжним було уявлення про однозначну відповідність імені та людини, про зв’язок найменування з душею. Тому у межах біблійних ономастичних настанов для того, щоб зберегти пам’ять про людину менш звичними для сучасної людини способами. Подібна консервація полягала здебільшого у називанні імені. Причому... не просто називанні імені, що належало уже іншій людині (нащадкові), а в називанні імені єдиного власника ономастичного копірайта. Таку мету міг реалізувати тільки син, що читав молитви за батьком, увівши ім’я останнього у своє...” [19, с. 8]. Починаючи “з IV ст. до н. е. у євреїв був звичай вшанування померлого предка через найменування його іменем спадкоємця. Цей звичай не був регламентований релігійними приписами і зберігався у всіх етнографічних групах євреїв до останніх десятиліть XX століття” [17, с. 116].

Актуальним є й питання щодо того, кому з батьків належало право найменування дитини. “У давні біблійні часи право вибору імені новонародженому належало матері; іноді ... це була ініціатива батька [Буття 16:15]; інколи траплялося, що інші люди ... давали ім’я новонародженому немовляткові [Вихід 2:10]. У давній період історії Ізраїлю називання імені відбувалося одразу після народження немовлятка, пізніше ... хлопчики отримували ім’я під час обряду обрізання [пор. Лк 1:59; 2:21]. До вавилонського полону дітей навіть у царських сім’ях не називали іменами своїх родичів” [18]; “в епоху таннаїв, тобто на початку нової ери, найчастіше дітей називали іменем батька чи інших живих родичів і відомих своєю праведністю, ученістю, успішністю людей” [19, с. 11].

Змінилася “панівна в суспільстві ономастична концепція”, “в гелленістичний період вже міцно закріпився інший звичай – давати дітям імена близьких родичів, що померли, найчастіше дідуся, а деколи батька” [19, с. 9]. Однак цю зміну не варто пояснювати лише впливом гелленізму.

2. Структурно-типологічні особливості давньоєврейського іменника новозавітного тексту. Давньоєврейські біліантропоніми новозавітного тексту

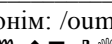
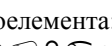

складових найменування, де елемент /B#„син” стоїть у постпозиції: Why`r+k^z+-/B# /n`j*oy-la# → מלך בן יואן → до Іоана, Захарієвого сина (1а), до Йоана, Захарієвого сина (1б), Іванові, сину Захарія (2), до Івана, сина Захарія (3, 4) [Лк 3:2];

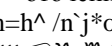
2) біблісантропонім + генонім („власне ім'я роду, покоління та їх підрозділів” [13, с. 46]): dyw]D` tB@m! [s@oy omv=W vya!l= → דוד בן יוסף → до діви, зарученої чоловікові, на ім'я Іосифові, з дому Давидового (1а), до діви, зарученої чоловікові, на ім'я Йосифові, з дому Давидового (1б), до діви, що заручена з мужем булава, на ім'я Йосиф, із дому Давидового (2), до діви, зарученої чоловікові, на ім'я Йосиф, з Давидового дому (3), до діви, зарученої з чоловіком на ім'я Йосиф, із дому Давида (4) [Лк 1:27];


3) біблісантропонім + етніонім (“загальна назва, яку використовують для позначення будь-якого етносу (етнічної групи, племені, народу, національності і т. д. [13, с. 153]”): yM!r~a&h* /m*u&n~ → יוסף מדין → до діви, зарученої чоловікові, на ім'я Йосиф, із дому Давидового (2), до діви, зарученої чоловікові, на ім'я Йосиф, з Давидового дому (3), до діви, зарученої з чоловіком на ім'я Йосиф, із дому Давида (4) [Лк 4:27].

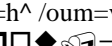
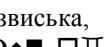
Велику за обсягом групу утворюють двокомпонентні найменування, де одним із компонентів є відтопонімні назви – **4) біблісантропонім + катойконім** (“назва жителів за назвою місця проживання (відтопонімне утворення)” [13, с. 64–65] чи власне **топонім** та його похідні: lWav* omv=W ys!r+f~ vya! yr]j&a^ hd`Why+ tyb@B= vrd+W → יוסף מדין → до діви, зарученої чоловікові, на ім'я Йосиф, із дому Давидового (2), до діви, що заручена з мужем булава, на ім'я Йосиф, із дому Давидового (2), до діви, зарученої чоловікові, на ім'я Йосиф, з Давидового дому (3), до діви, зарученої з чоловіком на ім'я Йосиф, із дому Давида (4) [Дії 9:11]. Для того, щоб уникнути плутанини (імена розташовані поряд і складно зрозуміти чи вони належать одній особі, чи двом), автори новочасних перекладів змінюють конструкцію імені. Відтопонімне найменування є важливим компонентом в антропоформулі, оскільки ідентифікує місце народження людини. Це мало важливе значення, оскільки, зазвичай, мігло вказати не лише на етнічну належність його носія, а й ідентифікувати релігійні уподобання.

У структурі давньоєврейської антропоформули новозавітного тексту цей відтопонімний компонент найменування виконує функцію, що нагадує прізвище, і трапляється: **а) у прийменниковій конструкції**: lyl!G`B^ rv#a& hn`Q*m! → יוסף מדין → із Кани Галилейської: lyl!G`B^ rv#a& hn`Q*m! la@n+t^n+ → יוסף מדין → та Натанаїл із Кани Галилейської (1а), та Натанаїл із Кани Галилейської (1б), і Натанаїл, із Кани Галилейської (2), Натанаїл з Кани Галилейської (3), і Натанаїл, що був з Кани Галилейської (4) [Ів 21:2].

антропонім: /oum=v! omv=W <y]l^v*WryB! hy`h* vya! hN}h!w+ →  → И ось був чоловік у Єрусалимі на імя Симеон (1а), І ось був чоловік у Єрусалимі на ймя Симеон (1б), І ото був в Єрусалимі один чоловік, йому ймення Семен (2), А був в Єрусалимі чоловік на ім'я Симеон (3), Був один чоловік у Єрусалимі на ім'я Симеон [Лк 2:25]; **в) у структурі складеного іменника:** toYr]q=-vya, який дослівно означає “людина з Кріоту”. В оригінальному новозавітному тексті тав новочасних перекладах не завждивідтворене автентичне звучання цього антропоелемента: <yn}V=m! dj*a# toYr]q=-vya! hd`Why+ →  → А Юда Искаріотський, один з дванадцятьох (1а), А Юда Искаріотський, один з дванадцятьох (1б), Юда ж Искаріотський, один із Дванадцятьох (2), Юда ж Искаріотський, один з дванадцятьох (3), І Юда Искаріотський, один з дванадцятьох (4) [Мк 14:10]; yn]yr]Wq-va! (“людина з Киринеї”) по-різному передано в новочасних перекладах Святого Письма українською мовою: /oum=v! omv=W yn]yr]Wq-va! →  → знайшли чоловіка Киринеїського, на імя Симона (1а), знайшли чоловіка Киринеїського, на імя Симона; ідучого з поля (1б), стріли одного кіринеїянина, – Симон на ймення (2), зустріли одного чоловіка з Киринеї на ім'я Симон (3), зустріли чоловіка з Киринеї на ім'я Симон (4) [Мт 27:32];

5) біблісантропонім + прізвисько (“додаткове неофіційне ім'я, що дане людині оточенням відповідно до його характерних рис...” [13, с.111]): IB@f^m=h^/n^j*oy →  → Що Іоан Христитель из мертвих устаєв (1а), Що Йоан Хреститель із мертвих устав (1б), що то Іван Христитель із мертвих воскрес (2), що Йоан Христитель із мертвих воскрес (3), що це Іван Хреститель устав з мертвих (4) [Мк 6:14].

Варто зазначити, що особливість прізвиськ полягає в тому, що “вони можуть розповідати про фізичні характеристики чи дефекти” їх носіїв та інші ознаки [30, с. 80]. Найменування “Яків менший (Молодший)” могло бути використане в сенсі порівняння і позначати те, що “він був менший і молодший за іншого Якова”. Якщо ж ми вважатимемо цей апелятив прізвиськом, то у такому випадку воно могло позначати те, що “він був низький на зріст” [Там само]: /...fQ*h^ b...qu&y~ →  →и Марія, Якова меншого та Іосії мати (1а), й Марія, Якова меншого та Йосії мати (1б), і Марія, мати Якова Молодшого та Йосії (2), Марія, мати Якова Молодшого та Йосифа (3), Марія – мати Якова молодшого, і мати Йосії (4) [Мк 15:40].

У новозавітному тексті функціонує апелятив “прокажений”, який виконує роль ідентифікатора й може бути проінтерпретований як своєрідне прізвисько: ur`x)M=h^/oum=v! →  → в господі в Симона прокаженого (1а), в господі в Симона прокаженого (1б), в домі Симона прокаженого (2), в домі Симона прокаженого (3, 4) [Мт 26:6]. Очевидно, Симон “мав хворобу шкіри і його, можливо, зцілів Ісус. Те, що він був прокажений, ... означало, що він не може приймати гостей” [30, с. 81]. Також у новозавітному тексті натрапляємо на такий біблісантропонім, де, окрім імені та прізвиська, вжито апелятив “перший”: /ovayr]/oum=v! →  → первий Симон, що

поривчастість характеру... Є припущення, що транслітерація בְּשָׁמַיִם у перекладі з єврейської означає “Сини (небес), що здригаються” [12, с. 155].

Окремої уваги заслуговує питання варіантності давньоєврейських біблісантропонімів. У різних контекстуальних реалізаціях частина імен, яка номінує одного біблієперсона, має неоднакові антропоформули (в одних контекстуальних реалізаціях вони трапляються у структурі однокомпонентного найменування, в інших – в структурі дво-, трикомпонентних найменувань: • (антропонім; антропонім + патронім): • דָּוִד → דָּוִד בֶּן-נָחֻם (ч.) → $\text{דָּוִד בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם}$ $\text{דָּוִד בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם}$ $\text{דָּוִד בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם}$ $\text{דָּוִד בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם}$ → що з насіння Давидового из Вифлеєма села, де був Давид, Христос прийде? (1а), що з насіння Давидового из Витлеєма села, де був Давид, Христос прийде? (1б), що Христос прийде з роду Давидового, і з села Вифлеєму, звідкіля був Давид? (2), що з роду Давидового Христос прийде, з села Вифлеєму, звідки був Давид? (3), що Христос прийде з нащадків Давида, з Вифлеєма – села, звідки був Давид? (4) [Ів 7: 42]; $\text{דָּוִד בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם}$ $\text{דָּוִד בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם}$ $\text{דָּוִד בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם}$ → Знайшов я Давида сина Єсеєвого, чоловіка по сердцю моему (1а), Знайшов я Давида сина Єсеєвого, чоловіка по сердцю моему (1б), „Знайшов Я Давида, сина Єсеєвого, чоловіка за серцем Своїм (2), Я знайшов Давида, сина Єсеє, чоловіка мені до серця (3), Знайшов Я Давида, сина Єсеє, людину Мого серця (4) [Дії 13:22]; • יְהוֹשֻׁעַ (ч.) → Єсей (1а), Єсей (1б, 3,4), Єсей (2) [Мт 1:6]; $\text{יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם}$ $\text{יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם}$ $\text{יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם}$ → Знайшов я Давида сина Єсеєвого, чоловіка по сердцю моему (1а), Знайшов я Давида сина Єсеєвого, чоловіка по сердцю моему (1б), „Знайшов Я Давида, сина Єсеєвого, чоловіка за серцем Своїм (2), Я знайшов Давида, сина Єсеє, чоловіка мені до серця (3), Знайшов Я Давида, сина Єсеє, людину Мого серця (4) [Дії 13:22]; • יְהוֹשֻׁעַ → $\text{יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם}$ (ч.) → $\text{יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם}$ $\text{יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם}$ $\text{יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם}$ → И справив гостину велику Левій іому (1а), І справив гостину велику Левій іому (1б), І справив Левій у своїм домі велику гостину (2), Потім Леві справив для нього бенкет (3), Левій справив для Нього велику гостину (4) [Лк 5:29]; $\text{יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם}$ $\text{יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם}$ → побачив Левію Алфеевого (1а), побачив Левію Алфеевого (1б), побачив Левію Алфеевого (2), побачив він Леві, сина Алфея (3), побачив Левію Алфеевого (4) [Мк 2:14]; • (антропонім; генонім + антропонім чи антропонім + генонім) • $\text{אֶלְפֵּה בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם}$ (ж.) → $\text{אֶלְפֵּה בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם}$ $\text{אֶלְפֵּה בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם}$ → зачала Єлисавета жінка його (1а), зачала Єлисавета, жінка його, (1б), зачала його дружина Єлисавета (2), зачала Єлисавета, його жінка (3), його дружина Єлисавета зачала (4) [Лк 1:24]; $\text{אֶלְפֵּה בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם}$ $\text{אֶלְפֵּה בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם}$ $\text{אֶלְפֵּה בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם}$ → а жінка його з дочок Аронових, а ім'я її Єлисавета (1а), а жінка його з дочок Аронових, а ім'я її Єлисавета (1б), та дружина його із дочок Аронових, а ім'я її Єлисавета (2), та його жінка з дочок Аронових, на ім'я Єлисавета (3), та його жінка з дочок Аарона; а ім'я її – Єлисавета (4) [Лк 1:5]; • [s@oy → $\text{אֶלְפֵּה בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם בֶּן-נָחֻם}$

2. Библиейская энциклопедия Брокгауза / [авт.-сост. Фриц Ринкер, Герхард Майер] ; пер. с нем. В. М. Иванова и др. – Кременчуг, 1999. – 1088 с.
3. *Горбаневський М. В.* В мире имен и названий / М. В. Горбаневський – М. : Знание, 1987. – 208 с.
4. История Востока : в 6 т. Т. 1. Восток в древности / гл. редкол. : Р. Б. Рыбаков (отв.) и др. ; [отв. ред. В. А. Яковсон]. – М. : Вост. лит., 2002. – 668 с.
5. Евангельский словарь библейского богословия / [под ред. Уолтера Элуэлла], – пер. В. Н. Гаврилова. – СПб : Библия для всех, 2000. – 1232 с.
6. *Карасик В.* Язык социального статуса / В. Карасик. – М. : ИТДГК Гнозис, 2002. – 303 с.
7. Католическая энциклопедия: в 4 т. – М. : Изд-во Францисканцев. – Т. II : И – Л. – М. : Изд-во Францисканцев. – 2005. – 1818 с.
8. *Кнопф Р.* Происхождение и развитие христианских верований в загробную жизнь / Р. Кнопф [и др.] // *Theologiateutonicacontemporanea*. Германская мысль конца XIX – начала XX в. о религии, искусстве, философии / сост., предисл., пер., заключит. статья Ивана Фокина. – Санкт-Петербург : Изд-во Санкт-Петербургского университета, 2006. – С. 102–149.
9. *Кротова А.* Как ваше имя? [Электронный ресурс]. Режим доступа до статті : http://www.znanie-sila.ru/online/issue_137.html
10. Латинско-русский словарь / [авт.-сост. И. Х. Дворецкий] – 7-е изд., стереотипн.– М. : Изд-во “Русский язык”, 2002. – 846 с.
11. Новый Библиейский словарь: Ч.1. Библиейские персонажи ; [пер. с англ. Ю. Аржанов, А. Баев, Г. Григорьев и др.]. – СПб : Мирт, 1999. – 440 с., ил. – (Энцикл. христианства).
12. Новый лингвистический и экзегестический ключ к греческому тексту Нового Завета / Клеон Л. Роджерс-младший, Клеон Л. Роджерс III ; [перев. с англ. О. А. Рыбаковой]. – СПб : Библия для всех, 2001. – С. 240.
13. *Подольская Н. В.* Словарь русской ономастической терминологии / Н. В. Подольская ; отв. ред. А. В. Суперанская. – [2-е изд., испр. и доп.]. – М. : Наука, 1988. – 190 с.
14. *Сарна Н. М.* Завет (Бытие 15 – 17) / Н. М. Сарна // Библиейские исследования : сборник статей / [сост. проф. Барух Шварц] ; грс Академическая серия. Вып. 1. – М., 1997. – С. 151–169.
15. Современный словарь русско-иврит иврит-русский. – [под ред. д-ра И. Гурии]. – Израильский фонд культуры и просвещения в диаспоре : Матах (Центр разработки методов обучения). – 1992. – С. 320.
16. Теория и методика ономастических исследований / [А. В. Суперанская, В. Э. Сталтмане, Н. В. Подольская, А. Х. Султанов] ; [отв. ред. А. П. Неподкупный]. – М. : Наука, 1986. – 256 с.
17. *Торпусман А. Н.* Евреи / Топурсман А. Н. // Системы личных имен у народов мира / [ред. кол. : отв. ред. М.М. Крюков]. – М. : Главная редакция восточной литературы издательства “Наука”, 1986. – С. 115–120.
18. *Шимчук В., Цветков П.* Значение и власть имени в период древнего общества (и библиейское переосмысление значения и власти Божественного “Имени”) [Электронный ресурс]/ Виктория Шимчук, Павел Цветков. – Режим доступа до статті : <http://paveltsvetkov.boom.ru/name.html>
19. *Штейнер Е.* Сокрытое прошлое / Штейнер Е. // Имя твое. Сборник 1. Имена личные, фамилии, псевдонимы, генеалогия, топонимика, нумерология,

фольклор / [ред. кол. : ред.-сост. С. Кушнер]. – Іерусалим : Beseder Ltd, 1993. – С. 6–11.

20. A Dictionary of the Bible. Antiquities, Biography, Geography and Natural History / [Edited by W. Smith]. – Hartford, Conn. – 1017 p.

21. A Greek-English Lexicon of the New Testament and other Early Christian Literature. – Third edition / [revised and edited by F.W. Danker]. – Chicago and London, 2000. – 1796 p.

22. Bickerman E. J. The Jews in the Greek Age / E. J. Bickerman. – Cambridge, London. – 1988. – 338 p.

23. Cohen N. G. Jewish Names as Cultural Indicators in Antiquity / N. Cohen // Journal for the Study in Antiquity. – 1976. – № 7. – Pp. 97 – 128.

24. Hays C. M. A Fresh Look at Textual Criticism in 2 Peter 2:15 / Christopher M. Hays // Filologia Neotestamentaria. – Vol. XVII. – 2004. – Pp. 105–109.

25. Lawson Edwin D. Jewish Onomastics [Електронний ресурс] / Edwin D. Lawson // Jewish Languages Research Website. – Режим доступу до статті : <http://www.jewish-languages.org/onomasticshtml>.

26. Mack Edward. Names, proper [Електронний ресурс] / Edward Mack // Bible Encyclopedia. – Режим доступу до статті : <http://bibleencyclopedia.com/names.htm>.

27. Milewski T. Imiona osobowe jako zwierciadło kultury // Indoeuropejskie imiona osobowe / Tadeusz Milewski // Prace komisji językoznawstwa. – № 18. – Wrocław – Warszawa – Kraków, 1969. – Pp. 147–154.

28. Naveh J. Nameless people / J. Naveh // Israel Exploration Journal. – 40. – 1990. – Pp. 108–123.

29. Stuart D. Proper name // The international standard Bible encyclopedia. Illustrated in four volumes. – Vol. III: K – P. – William B. Eerdmans Publishing Company „Grand Rapids”. – Michigan. – 1986. – Pp. 485–488.

30. Williams M. Palestinian Jewish Personal Names in Acts / Margaret H. Williams // The Book of Acts in Its Palestinian Setting. – Vol. 4. ; [edited by Richard Bauckham]. – Michigan : Williams B. Eerdmans Publishing Company, 1995. – Pp. 79–114.

Стаття: надійшла до редакції 05.10. 2011

доопрацьована 15. 10. 2011

прийнята до друку 10. 01. 2012

**THE FEATURES OF CONSTRUCTION OLD HEBREW
ANTHROPONYMICON OF THE NEW TESTAMENT
(ON MATERIALS OF THE MODERN DAY TRANSLATIONS OF THE
HOLY SCRIPTURE)**

Halyna Tymoshyk

*Ivan Franko National University of Lviv,
The Applied Linguistic department,
1/233, Universitets'ka Str., 79602, Lviv, Ukraine,*

Phone: (032) 296 43 55

The anthroponyms within the biblical text are the integral system, in which a separate group is formed by Hebrew names. The old Hebrew noun is specific and has a number of peculiarities, which enable us to recognize and separate from the variety of anthroponymic formulas of the New Testament canon. Hebrew names are represented by the structure of the biblical text in a fragmentary and incomplete way.

Key words: biblical onyms, biblical anthroponyms, hebrew anthroponyms, ancient (old Hebrew) system of name, adaptation, finals.

ОСОБЕННОСТИ ПОСТОРОЕНИЯ ДРЕВНЕЕВРЕЙСКОГО АНТРОПОНИМИКОНА НОВОЗАВЕТНОГО ТЕКСТА (НА МАТЕРИАЛЕ СОВРЕМЕННЫХ УКРАИНСКИХ ПЕРЕВОДОВ СВЯЩЕННОГО ПИСАНИЯ)

Галина Тимошик

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко
кафедра украинского прикладного языкознания
ул. Университетская, 1, ауд. 233, 79602 Львов, Украина
тел.: (80 322) 2394355*

Антропонимикон библейского текста – целостная система, в которой отдельную группу образуют еврейские имена. Древнееврейский именник является специфическим и имеет ряд особенностей, которые дают возможность опознать и выделить его среди разнообразия антропонимных формул Новозаветного Канона. В структуре новозаветного текста еврейские имена представлены фрагментарно и неполно.

Ключевые слова: библеоним, библеантропоним, еврейские антропонимы, древнееврейская система наименований.